

Sundheds- og ældreministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

København, den 12. november 2020

Vedr.: Høringssvar til udkast til forslag til lov om epidemier m.v.

Alzheimerforeningen takker for muligheden for at afgive høringssvar til udkast til forslag til ny epidemilov.

Den igangværende Corona-epidemi har med al tydelighed vist behovet for et retssikkerhedsmæssigt solidt og demokratisk velfunderet lovgrundlag for håndtering af fremtidige epidemier.

De nødvendige ændringer, der blev hastet igennem Folketinget, da Corona-pandemien for alvor nåede til Danmark, har efterfølgende måtte ændres og justeres ad flere omgange. Epidemilovens udvidede og ekstraordinære bemyndigelser til ministrene har på tilsvarende vis resulteret i utallige bekendtgørelser med efterfølgende ændringer og dertil hørende påbud efterhånden som epidemiens virkelighed afslørede lovgrundlagets mangler.

Dette har været nødvendigt og en uundgåelig følge af bekæmpelse af en virus, hvis smitte- og sygdomsmønstre ikke var/er kendt, og som på afgørende punkter har vist sig, at opføre sig anderledes, end hvad erfaringerne fra tidligere virusudbrud tilsiger. Men det har også vist sig at have en række utilsigtede og uhensigtsmæssige følger.

Epidemiloven med tilhørende bekendtgørelser gav myndighederne mulighed for at indføre vidtgående indgreb i borgernes fundamentale frihedsrettigheder og dermed også tilsidesætte almindeligt anerkendte retsprincipper. For at forvaltningen af disse vidtgående beføjelser kan foregå på et retssikkerhedsmæssigt forsvarligt grundlag, fordrer det tilstedeværelse af de nødvendige juridiske kompetencer i alle led i bemyndigelseskæden fra Folketing til ansvarlige plejehjemsledere og de medarbejdere, der i hverdagen skal administrere de konkrete retningslinjer og påbud.

Men dette har ikke været tilfældet under den nuværende epidemi. Forvaltningen af de vidtgående regler og indgreb overfor borgerne har været stærkt problematisk med utallige og ulovlige frihedsberøvelser og hundredvis af tilsidesættelse af borgeres grundlovssikrede rettigheder til følge.

De fleste af disse ulovligheder er sket i den kommunale del af offentlige myndigheder, institutioner og plejehjem, hvor juridiske kompetencer i forhold til at forvalte de vidtgående bemyndigelser om indgreb i den personlige frihed på en retssikkerhedsmæssig forsvarlig måde, oftest ikke har været til stede.

-/ 2

Hovedparten af disse ulovlige indgreb og frihedsberøvelser er endvidere sket overfor sagesløse og sårbare personer, der på grund af handicap eller fremskreden sygdom, ofte ikke har været i stand til selv at gøre deres ret gældende. Det er i denne forbindelse en skærpende omstændighed, at de pågældendes nærmeste pårørende og familiemedlemmer af selv samme myndighed – i nogle tilfælde endda uden lovhjemmel – er blevet forhindret i besøg og dermed ikke har kunnet hjælpe med at gøre de pågældende personers rettigheder gældende.

Dette er ud fra et menneskerettigheds- og retspolitisk synspunkt stærkt problematisk, og der bør tages initiativ til, at dette ikke vil kunne gentage sig i forbindelse med fremtidige epidemier. Alzheimerforeningen skal derfor foreslå

- **at der i den kommende epidemilov indføres en bestemmelse om, at der etableres et uafhængigt kontrolorgan, som får til opgave både proaktivt og reaktivt at føre tilsyn med, at alle led i den offentlige forvaltning – specielt i den del af den offentlige forvaltning, hvor de nødvendige juridiske kompetencer ikke er til stede – overholder epidemilovens regler og bestemmelser på et retssikkerhedsmæssig forsvarligt grundlag.**

Alzheimerforeningen har derudover følgende konkrete bemærkninger til lovforslaget:

- Lovforslagets §7 pålægger kommunalbestyrelsen og regionsrådet at træffe foranstaltninger for at forebygge og sikre sig mod udbredelsen af smitsomme sygdomme, herunder udarbejde planer for forebyggelse og håndtering af smitsomme sygdomme, og at kommunens og regionens institutioner og personale er bekendt med myndighedernes anbefalinger om og vejledning til forebyggelse og håndtering af smitsomme sygdomme.

De fleste plejecentre er ikke længere institutioner som defineret i § 192 i lov om social service, men ifølge §5 i lov om almene boliger m.v. plejeboliger, hvor der til den samlede bebyggelse hører servicearealer for personer med behov for omfattende service og pleje efter lov om social service. Da disse plejecentre hverken omtales i forslag til lovtekst på dette område eller i bemærkninger hertil, vil de fleste af de tilbud, der i daglig tale kaldes ”plejehjem” derfor ikke være omfattet af bestemmelsen, da de ikke er institutioner.

Alzheimerforeningen finder dette forhold uhensigtsmæssigt og det vil sandsynligvis kunne give anledning til mange tvivlsspørgsmål og konflikter om bestemmelsens gyldighedsområde. Alzheimerforeningen skal derfor foreslå

- **at plejeboliger og andre tilsvarende tilbud som defineret i Lov om almene boliger tilføjes til de områder bestemmelserne i §7 omhandler.**

Alzheimerforeningen skal samtidig foreslå, at andre bestemmelser i lovforslaget, hvor betegnelsen ”institution” på samme måde ikke omfatter boliger defineret i henhold til Lov om almene boliger, på tilsvarende vis ændres, hvor det er relevant.

- Ifølge lovforslagets §24 kan Styrelsen for Patientsikkerhed pålægge kommunalbestyrelsen for en bestemt periode at fastsætte og offentliggøre restriktioner for eller forbud mod besøgendes adgang til kommunale plejehjem, plejeboliger og aflastningspladser mm. Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår det, at et påbud om besøgsrestriktioner eller -forbud også vil kunne omfatte den del af boligen, som beboeren selv råder over.

Ifølge bemærkningerne kan der være tale om restriktioner for antallet af besøgende, herunder at der kun er adgang for et bestemt antal personer ad gangen på de pågældendes private boliger eller at kun nære pårørende har adgang til besøg i private hjem. Desuden vil der med et påbud kunne fastsættes betingelser for besøg, herunder krav om anvendelse af mundbind eller andre hygiejnetiltag i private boliger, eller krav om at besøg i en privat bolig skal foregå i et bestemt tidsrum eller ske på en bestemt måde.

Der er således tale om meget vidtgående indgreb i forhold til en persons frihedsrettigheder og mulighed for indgreb i forhold til boligens ukrænkelighed.

Sundheds- og ældreministeriet henviser i bemærkninger til lovforslaget til bekendtgørelse nr. 1030 af 27. juni 2020 og til §12c i gældende epidemilov. Men bestemmelsen om at et påbud også vil kunne omfatte private boliger er hverken omtalt i lovtekstens §12c eller i bemærkninger til den nuværende epidemilov, da bestemmelsen i §12c blev indført.

Bestemmelsen om, at påbud om besøgsrestriktioner eller -forbud også omfatter private boliger, vedrører grundlæggende frihedsrettigheder fastlagt i både Grundlovens §72 og Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8. Men denne vidtgående bestemmelses forhold til Grundloven eller EMRK er hverken behandlet i bemærkningerne til §12c i lovforslag L 133, de relevante udvalgsbetænkninger ved Folketingets behandling af L 133 eller i bemærkningerne til §24 i det aktuelle lovforslag.

Der har således hverken været en grundig juridisk udredning af bestemmelsens forhold til de grundlæggende frihedsrettigheder i Grundloven og EMRK eller en egentlig demokratisk behandling i Folketinget af denne vidtgående bestemmelse forud for dens indførelse, der ydermere skete via en bemyndigelsesbestemmelse i epidemiloven. Da der normalt gælder et skærpet hjemmelskrav, når Grundlovens og EMRKs frihedsrettigheder ved lov tilsidesættes, er det bekymrende, at dette tilsyneladende ikke har været tilfælde, når det drejer sig om så vidtgående indgreb i forhold til plejhjemsbeboeres private boliger.

Alzheimerforeningen skal derfor foreslå

- **at Sundheds- og ældreministeriet samt Folketinget forud for eventuel vedtagelse af lovforslagets §24 foretager en grundig overvejelse af hvorvidt bestemmelsen også skal omhandle plejhjemsbeboeres private boliger – herunder om der er en betryggende retssikkerhed for så vidt angår personer med nedsat kognitiv funktion i den forbindelse.**

Alzheimerforeningen skal endvidere forslå, at lovgrundlaget på dette område, såfremt bestemmelsen vedr. private boliger opretholdes, tydeliggøres i selve lovteksten, som det er tilfældet i andre af lovforslagets bestemmelser, der vedrører indgreb i forhold til Grundloven og EMRK.

-/ 4

- Lovforslagets kapitel 10 vedrører klageadgang over afgørelse truffet efter denne lov. I §55 nævnes eksplicit §§ 9, 10, 17 og 22 i forbindelse med indbringelse af afgørelser, der har karakter af frihedsberøvelser, for retten. §24 nævnes ikke, da denne paragraf ikke giver lov-hjemmel til egentlig frihedsberøvelse af fx plejehjemsbeboere.

Men da erfaringerne fra forvaltningen af den eksisterende bestemmelse om besøgsrestriktioner og -forbud på plejehjem i praksis førte til omfattende og ulovlig frihedsberøvelse med henvisning til bestemmelserne i de relevante bekendtgørelser om besøgsrestriktioner, skal Alzheimerforeningen foreslå

- **at der tilføjes en tilsvarende bestemmelse, der giver personer, der udsættes for frihedsberøvelse eller andre begrænsninger i den personlige frihed eller boligens ukrænkelighed – herunder ulovlig frihedsberøvelse eller andre begrænsninger – der iværksættes med henvisning til bestemmelserne i epidemiloven over for pågældende person eller dennes repræsentanter, mulighed for at klage over en lovlig eller ulovlig frihedsberøvelse.**

Alzheimerforeningen skal samtidig foreslå, at den myndighed, der træffer en afgørelse med henvisning til epidemiloven, pålægges skriftligt at vejlede den person, der er blevet frihedsberøvet eller udsættes for andre begrænsninger i den personlige frihed eller boligens ukrænkelighed, om klagemuligheden.

Har ministeriet spørgsmål eller kommentarer til ovenstående bemærkninger står vi naturligvis til rådighed herfor.

Med venlig hilsen

Birgitte Vølund
Landsformand
Alzheimerforeningen

Nis Peter Nissen
Direktør
Alzheimerforeningen

cc. Folketingets Sundhed- og ældreudvalg
Folketingets retsudvalg